

Projektrapport

Miljötillsyn av befintliga små avlopp 2025

2026-01-28

MILJÖSAMVERKAN
ÖSTRA SKARABORG

ADRESS

Hertig Johans torg
541 83 Skövde

TELEFON

0500-49 36 30

E-POST

info@miljoskaraborg.se

WEBBPLATS

www.miljoskaraborg.se

Detta gjorde vi

Från maj till september 2025 kontrollerade vi enskilda avloppsanläggningar på plats i området omkring Lerdala och Timmersdala i Skövde kommun. När vi startade projektet med utskick av bokningsbrev var det 205 adresser som skulle besökas. I slutändan genomförde vi inspektioner på plats på 169 adresser, resterande fick skrivbordstillsyn. Samtliga fastighetsägare fick en skriftlig kontrollrapport efter inspektionen.

Hur valde vi ut området?

De adresser vi valde ut låg bland annat inom avrinningsområdet till sjön Lången samt de bäckar som rinner till sjön. Lången har otillfredsställande ekologisk status och uppvisar tecken på övergödning. Utsläpp av fosfor från enskilda avlopp är en betydande källa till övergödning av vattendrag, vilket är det viktigaste skälet till att vi valde just det här området.

Det finns också en stor grundvattenförekomst som sträcker sig från trakten av Timmersdala och ner förbi Falköping. Den har goda vattenförande egenskaper och bedöms vara skyddsvärd bland annat i beredskapssyfte. Även den kan påverkas negativt av läckage av orenat avloppsvatten.

Slutligen ligger Melldala vattenskyddsområde inom det område där vi kontrollerade avloppsanläggningar. Ett vattenskyddsområde är främst känsligt när det gäller tillförsel av smittämnen, bland annat från enskilda avlopp.

Ett annat skäl till att vi valde dessa är att det var länge sedan avloppen i området kontrollerades. Enligt forskningen som finns idag renar en korrekt anlagd markbaserad avloppsanläggning bra i ca 15–20 år, sedan kan det vara dags att bygga om. Avloppsanläggningarna som valdes ut var generellt äldre än 20 år och det var därför dags för en ytterligare genomgång av området.

Hur valde vi ut adresserna?

Totalt finns det ca 1 250 adresser inom det aktuella området. Många av dessa sorterade vi bort eftersom de låg inom planlagt område eller VA-område och därmed har kommunalt vatten och avlopp. Vi tog också bort flera adresser som hade avloppsanläggningar som kunde antas vara godtagbara redan vid skrivbordskontroll, det var anläggningar byggda med tillstånd efter den 1 januari 2005. Till slut var det 431 adresser kvar.

De adresser som återstod var sådana där vi antingen inte visste något om avloppslösningen, eller där vi visste att anläggningen var byggd utan tillstånd. Vi valde också ut dem som hade avloppsanläggningar med tillstånd utfärdade före 1 januari 2005, eftersom de nu börjar bli så pass gamla att det bedömdes motiverat att kontrollera deras funktion.

Preliminär bedömning – möjlighet att agera

Vår första kontakt med ägarna till dessa 431 fastigheter var i mars 2024 då vi skickade dem ett brev med vår preliminära bedömning av deras anläggning samt information om att vi skulle kontrollera anläggningen våren–sommaren 2025. I brevet fick fastighetsägarna även information om att de kunde vidta åtgärder innan dess om de ville, till exempel skicka in ansökan om att anlägga ett nytt avlopp eller foton som visar att byggnaden på adressen är ett ödehus. De kunde också skicka in en avsiktsförklaring till oss att ansluta sig till kommunalt avlopp om

deras fastighet låg lämpligt till. I brevet informerade vi fastighetsägarna om att de behöver agera senast den 15 april 2025 om de ville undvika en fältkontroll från oss och därmed få en lägre handlägningsavgift.

I augusti 2024 skickade vi ut en inbjudan till fastighetsägarna till ett informationsmöte om avlopp på Karlsfors gård. De fastighetsägare som deltog på mötet fick tillfälle att få insyn i hur vi arbetar med avloppen i området, gå på seminarier om avlopp samt träffa gräventreprenörer och tillverkare av olika avloppslösningar. De fick också möjligheten att prata med en handläggare om just sitt avlopp.

Efter den 15 april 2025 återstod totalt 205 adresser i tillsynsprojektet. Anledningen till att de övriga adresserna inte behövde inspekteras i fält var att fastighetsägarna hade skickat in ansökan/anmälan om att anlägga nytt avlopp eller information som visade att det var ett ödehus på adressen. Några hade skickat in en avsiktsförklaring om att koppla sig till det kommunala VA-nätet eller liknande, och några var redan kopplade kommunalt.

Den 22 april 2025 skickade vi ett påminnelsebrev till de adresser som var kvar i projektet. Ägarna fick förlängd deadline till 5 maj 2025. Fastighetsägarna fick alltså en sista chans att agera för att vi förhoppningsvis skulle få färre adresser att besöka under sommaren.

Informerat om möjlighet till nedsatt avgift i bokningsbrevet – ytterligare en möjlighet att agera för dem med ödehus eller fritidshus med låg standard

När vi gick igenom de adresser som var kvar i projektet såg vi att det fanns en del hus kvar som kunde antas vara ödehus eller hus som endast bebos sporadiskt. I bokningsbrevet gav vi då fortsatt möjlighet att få nedsatt avgift om de senast en vecka innan fältkontrollen skickade in bilder som visade att huset saknade utsläpp av avloppsvatten, eller i de fall där endast utedass fanns skicka in en ansökan om eget omhändertagande. Detta gjorde vi för att spara tid och undvika onödiga inspektioner.

Resultat

Vi skickade ut bokningsbrev till varje fastighetsägare två till tre veckor innan vi planerade att utföra fältkontrollen. De första breven skickades ut i mitten av april 2025. Av de 205 adresser som ingick i projektet så fick till slut totalt 169 adresser kontroll på plats.

De anläggningar vi inte gjorde fältkontroll på var sådana där fastighetsägarna hade skickat in en redovisning efter att de hade fått vårt bokningsbrev. Det var information om totalt 36 adresser som gjorde att vi bedömde att en fältkontroll inte var nödvändig. Det rörde sig om ödehus utan utsläpp, avsiktsförklaringar till kommunalt avlopp samt redovisningar av hantering av latrin plus bdt som kunde bedömas vara godtagbar. Även om vi inte var på plats räknas dessa som kontroller, ”skrivbordstillsyn”, så fastighetsägarna fick en nedsatt kontrollavgift eftersom vi inte behövde lägga tid på att åka dit.

Detaljerat utfall av kontrollerna i fält

Utfallet av de 169 kontroller som utfördes med platsbesök:

- **Ödehus eller saknar vatten och avlopp:** 6 st. Inget utsläpp, ingen åtgärd krävs.
- **Ej godtagbara:** 155 st. Hela eller delar av anläggningen var underkänd och i behov av åtgärder. Av dessa var 1 direktutsläpp, 19 wc-utsläpp till stenkista, 79 infiltrationer av varierande utformning, 37 markbäddar av varierande utformning, 0 minireningsverk, 13 slutna tank och 10 torra lösningar både med och utan bdt. Torrtoaletter var oftast godtagbara i sin nuvarande utformning men det kunde saknas tillstånd för eget omhändertagande av toalettavfallet och/eller ha en olämplig bdt-lösning.
- **Behöver komplettera med information innan slutgiltig bedömning kan göras:** 7 st. Av dessa var 6 slutna tankar. Det fanns en andel markbaserade reningsanläggningar med miljöbalkstillstånd, där fastighetsägaren behöver komplettera med information för att vi ska kunna avgöra om anläggningen är godtagbar.

Analys av resultat

Andelen ej godtagbara avloppsanläggningar efter kontrollerna i fält var 88 %, när de 6 adresser som var ödehus eller saknade vatten/ avlopp räknas bort ($155 - 6 = 149$ $149 / 169 = 0,882 = 88 \%$).

Beroende på utfallet av de anläggningar där vi behöver få in mer information innan vi kan göra en slutgiltig bedömning kan siffran på andelen ej godtagbara avloppsanläggningar öka. Det är dock troligt att några anläggningar eller delar av anläggningarna kan behållas några år till efter att vi fått in mer information.

Vilka var de vanligaste avvikelserna?

- Slamavskiljaren var för vittrad och sliten på grund av ålder eller belastning och/eller hade slam i fler kamrar än den första.
- Det efterföljande reningssteget var byggt på ett felaktigt sätt jämfört med riktlinjerna från Havs- och vattenmyndigheten, till exempel var anläggningarna underdimensionerade med bara en spridarledning, bädden låg för djupt ned i marken, bädden saknade luftningsrör eller låg för nära dricksvattentäkter.
- Det efterföljande reningssteget hade täppt sig.
- Godtagbart efterföljande reningssteg saknades helt och hållet, t.ex. inget synligt efter slamavskiljaren, stenkistor eller direktutsläpp.

Vår uppföljning efter projektet

De inspekterade anläggningarna som var underkända och som är i behov av åtgärder kommer vi att följa upp efter ca 6 månader. Har fastighetsägarna inte vidtagit åtgärder då kan vi komma att besluta om förbud mot fortsatt utsläpp av avloppsvatten från anläggningen. Ett fåtal av de anläggningar som fick underkänt hade fastighetsägare som var äldre än 80 år, och vår riskbedömning visade att åtgärder inte måste till just nu. De har därför fått möjlighet att vänta med åtgärder.

Vad blev nyttan med projektet?

Sjön Lången och de tillrinnande bäckarna till sjön uppvisar tecken på övergödning och har otillfredsställande ekologisk status. Vårt projekt kommer att leda till en minskad risk för övergödning i dessa.

Dricksvattnet som skyddas av Melldala vattenskyddsområde kommer att få ett bättre skydd än tidigare. Även det potentiella dricksvattnet i den större vattenförekomsten som sträcker sig över en stor del av området har fått ett bättre skydd.

En stor del av anläggningarna var markbaserade lösningar byggda kring 1970- till 90-talen. Reningen i en markbaserad anläggning fungerar vanligen i 15–20 år, därefter sker bara kvittblivning. Så småningom rinner avloppsvattnet undan orenat för att nå grundvattnet, vilket kan resultera i stora hälsorisker. Grundvattnet är i många fall vår viktigaste dricksvattenkälla, i synnerhet på landsbygden där många har egna dricksvattenbrunnar. När dessa äldre avloppsanläggningar uppdateras blir det även en nytta för hälsoskyddet i form av bättre kvalitet på dricksvattnet.

Fakta om projektet

Namn:	Avlopp 2025 Projekt Inspektion Skövde/Lerdala
Projektet pågick:	Maj till december 2025
Antal anläggningar:	169
Antal anläggningar utan avvikelser:	14